

Тема 8.5.11. ТРАДИЦИИ, РИТУАЛИ, ПРАЗНИЦИ

Ръководител на курса:

доц. д-р Евгения Троева

Секция: Историческа етнология

e-mail: troeva@abv.bg

Хорариум:

30 лекционни часа

Анотация

Специализираният докторантски курс „Традиции, ритуали, празници“ е насочен към докторанти в областта на хуманитарните и социалните науки. Лекционният курс представя редица елементи от социално-нормативната култура, семейната обредност, религиозните традиции, съвременната празнична култура на българите. Докторантите ще бъдат запознати с традиционната храна и хранене, с основни етапи в жизнения цикъл и обредите, свързани с тях, с обгрижването на нуждаещите се деца, с формирането и функционирането на празнични практики в смесени семейства, с музическите традиции, с религиозни обреди и ритуали, с нови чествания, празници, фестивали, исторически възстановки, с настъпващите в резултат на миграциите промени в значенията и структурата на празниците от календарния и жизнения цикъл, със студийната фотография като форма на социализация, с въздействието на границите и граничността върху празниците на погранични общности.

В курса като изворова база ще се използват както литературни и архивни източници, така и собствените теренни наблюдения на лекторите. Изследваните социо-културни явления ще бъдат представени в тяхната динамика и трансформации под влияние на съответни обществени контексти, ще се открият локални и регионални, селски и градски варианти, ще се анализират политики към „националните“ култура, наследство и идентичност в миналото и в съвременността. Предложеният лекционен курс би

допринесъл за разширяване на познанията на докторантите в областта на етнологията и антропологията, за уменията им да идентифицират и анализират явления, процеси и тенденции в сферата на културата.

Изпит – писмена разработка

Програма

1. Храната и храненето в традиционния български жизнен цикъл (раждане, сватба, смърт) (2 часа) – доц. д-р Мария Маркова
2. Детството (2 часа) – доц. д-р Петя Банкова
3. Сватбата в България през XX век (2 часа) – гл. ас. д-р Милена Маринова
4. Погребални обичаи на българите – традиция и съвременност (2 часа) – доц. д-р Валентина Васева
5. Музическите традиции в обичаите и празниците на българите (2 часа) – гл. ас. д-р Галин Георгиев
6. Родствени общности и жертвени ритуали на Балканите (2 часа) – доц. д-р Петко Христов
7. Локална религиозност и идентичност (2 часа) – гл. ас. д-р Виолета Периклиева
8. Съвременни селищни празници и исторически възстановки (2 часа) – доц. д-р Евгения Троева
9. Празнични чествания и футбол (2 часа) – доц. д-р Ива Кюркчиева
10. Ритуал и миграция (2 часа) – гл. ас. д-р Ивайло Марков
11. Граници, гранични зони и идентичности (2 часа) – гл. ас. д-р Светла Антова
12. Ранната студийна фотография като социализационен ритуал (2 часа) – доц. д-р Анелия Касабова
13. Межкултурно взаимодействие и празничност в смесени семейства (2 часа) – гл. ас. д-р Десислава Пилева

14. Обгрижването на нуждаещите се деца в България до средата на XX в. (2 часа) – д-р Христинка Башева

15. Героически култури (2 часа) – д-р Методий Рождественский

Литература

Ангелова, М. Приемната грижа, наблюдение, контрол – първи опит за настаняване на сираци в приемни семейства в България (1936-1938 г.). – Балканистичен форум, 2011, кн. 1/2, 89-97.

Байбурин, А. К. Ритуал в традиционной культуре. – В: Структурносемантический анализ восточнославянских обрядов. Санкт-Петербург, 1993.

Банкова, П. Социо-културни измерения на детството. – В: Етнографски проблеми на народната култура. Т. 8. Съст. А. Анчев. София, 2011, 121-151.

Бокова, И. Детето – маргинален персонаж във фолклорната култура. – В: Селското дете – шансове за бъдеще. Съст. и ред. В. Кожухарова-Живкова. София, 1999, 122-132.

Васева, В. Задушницата като обредна дейност. – В: Етнографски проблеми на народната духовна култура. Т. 3. София, 1994, 152-172.

Васева, В. Ритъмът на живота. София, 2006.

Воденичарова, А. Родилната обредност на българите като традиционна форма на социализация. – В: Етнографски проблеми на народната култура. Т. 2. София, 1994, 101-137.

Вълчинова, Г. Знеполски похвали. Локална религия и идентичност в Западна България. София, 1999.

Генчев, С. Сватбата. София, 1987.

Георгиев, Г. Освобождението и етнокултурното развитие на българския народ. 1877-1900. София, 1979.

Георгиев, Г. Гайдарската традиция в Смолянско. Етнографски аспекти на функционирането ѝ в миналото и съвременността. – Rhodopica, т. 2, Смолян, 2007, 129-

Георгиев, Г. За светците свирачи, дявола и дарбата на гайдаря (към проблема за специализираните дейности в българската народна традиция). – В: Света на човека. Сборник в чест на проф. д.и.н. Иваницка Георгиева. Т. 2. 2008, 139-164.

Георгиева, А. Фолклорни измерения на християнството. София, 2012.

Георгиева, Ив. Етнографско единство на сватбата у българите. – В: Етногенезис и културно наследство на българския народ. София, 1971.

Жекова, В. Първо венчило. София, 2012.

Живков, Т. Ив. Народ и песен. Проблеми на фолклорната песенна традиция. София, 1977.

Захариева, Св. Свирачът във фолклорната култура. София, 1987.

Захариева, Св. Етномузикологията – история, дефиниция и обхват. – Българско музикознание, 1994, № 4, 76-99.

Иванова, Р. Българската фолклорна сватба. София, 1984.

Илиева, А. Сватбарски хора и игри. – Танцово изкуство, 1982, № 7/8, 100-102.

Касабова, А. „За спомен“. Значения и „приложения“ на ранния студийен портрет в България (до Първата световна война). – Балканистичен форум, 2014, № 1, 181-194.

Кузманова, Е. Поглед към някои специфики на градския празничен календар. – Българска етнография, 1994, № 1, 83-99.

Кюркчиева, И. Непрофесионалният футбол – идентичност и памет. – Българска етнология, 2014, № 1, 74-88.

Маринов, Д. Жива старина. Кн. II, Русе, 1892; кн. IV, Русе, 1894; кн. VI, Русе, 1907.

Маринов, Д. Избрани произведения. Т. II. Етнографическо изучаване на Западна България. София, 1984.

Маркова, М. Структура и организация на храненията на общността, свързани с новороденото и малкото дете (по материали от българската традиция). – В: Етнографски проблеми на народната култура. Т. 10. София, 2013, 279-328.

Маркова, М. Храненето на младоженците в сватбата. – В: Етнографски проблеми на народната култура. Т. 11. София, 2016, 189-214.

Пейчева, Л. Между Селото и Вселената: старата фолклорна музика от България в новите времена. София, 2008.

Периклиева, В. „Ние сме комшии со нивата“. Локална религиозност и идентичност в пограничния регион на Петрич, България и Струмица, Македония. – В: Етнографски проблеми на народната култура. Т. 10. София, 2013, 465-484.

Пилева, Д. 2020. „Празниците ни са далеч повече!“ Межкултурно взаимодействие и празничност в би-религиозни семейства. – Българска етнология, 2020, № 2, 176–194.

Попова, Кр. Националното дете: Благотворителна и просветна дейност на Съюза за закрила на децата в България 1925-1944. София, 1999.

Рачева, И., А. Илиева, Св. Захариева. История на българската музикална култура. Т. 1. Фолклорът. 1998.

Рашкова, Н. Етномузикологията – обект, проблематика, развитие на идеите. – Български фолклор, 1996, № 3-4, 98-103.

Рашкова, Н. Български музикален фолклор (Структурни особености, песенни цикли, музикалнофолклорни диалекти). – Във: Фолклорната култура и човекът. Пловдив, 2002, 92–114.

Симеонова, Г. Традиционните празници в състояние на промяна. София, 2000.

Троева, Е. Съвременни селищни празници в България. – В: Светът на българина през XX век. Е. Георгиева, Н. Тодорова (съст.). София, 2011, 52-64.

Троева, Е. Празникът на града като място на памет. – В: Град и памет. В. Танкова (ред.). Регионален исторически музей Пазарджик, 2012, 182-189.

Христов, П. Общности и празници. Служби, слави, събори и курбани в южнославянското село през първата половина на XX век. София, 2004.

Христов, П. Гурбетчийски делници и празници. – В: Транзициите во историјата и културата. Чепреганов, Т. и др. (съст.). Скопје, 2008, 445–457.

Цанева, Е. Символика на ритуалите при осиновяване на дете у българите. – В: Етнографски проблеми на народната духовна култура. Т. 2. София, 1994, 138-170.

Цанева, Е., Кирилова, А., Николова, В. Осиновяването в българската културна традиция. София, 2010.

Шарланова, В. Софийската Света гора. София, 2013.

Agnew, V. History's affective turn: Historical reenactment and its work in the present. – *Rethinking History*, vol. 11, 3, 2007, 299-312.

Arweck, E., E. Nesbitt. Close Encounters? The Intersection of Faith and Ethnicity in Mixed-Faith Families. – *Journal of Beliefs and Values*, 31 (1), 2010, 39–52.

Ata, A. W. Us and Them. Muslim-Christian Relations and Cultural Harmony in Australia. Australia, Bowen Hills, 2009.

Bystydzienski, J. Intercultural Couples: Crossing Boundaries, Negotiating Difference. New York University Press, 2011.

Caballero, C., R. Edwards, S. Puthussery. Parenting 'Mixed' Children: Negotiating Difference and Belonging in Mixed Race, Ethnicity and Faith Families. Joseph Rowntree Foundation, London South Bank University, 2008.

Cohen, A. The Symbolic Construction of Community. London/New York, 1985.

Cunningham, H. Children and Childhood in Western Society Since 1500. London, 2005.

Giulianotti, R. Sport. A critical Sociology. Cambridge, 2005.

Hobsbawm, E. Introduction: Inventing Traditions. – In: The Invention of Tradition. Hobsbawm, E., T. Ranger (eds.). Cambridge, 1983, 1–14.

Hristov, P. Celebrating the abandoned village: the ritual process in the post-socialist Balkans. – In: Kurban in the Balkans. Sikimić, B., P. Hristov (eds.). Belgrade, 2007, 245-257.

Hristov, P. Seasonal Labour Migrations (Gurbet) in the Central Balkans and their Associated Ritual Cycles. – In: The Ritual Year 8. Migrations. Parusheva, D., L. Gergova (eds.). Sofia, 2014, 108–118.

Jenks, Ch. Constituting of Childhood. – In: Childhood. Critical Concepts in Sociology. Ed. Ch. Jenks. New York, 2005, 30-56.

Kassabova, A. Identities in frame. Photography and the Construction of a „National Body“ – the Example Bulgaria from the 1860s to WW I. – In: Migration and Identity. Historical, Cultural and Linguistic Dimensions of Mobility in the Balkans. Hristov, P. (ed.). София, 2012, 73-87.

Kassabova, A. Portraits and Borders: Early Photographic Portraiture in Bulgaria (1860-1910) and the Construction of Social and Gender Identities. – In: Contextualizing Changes: Migration, Shifting Borders and New Identities in Eastern Europe. Hristov, P., A. Kasabova, E. Troeva and D. Demski (eds.). Sofia, 2015, 28-48.

Levine, R. Ethnographic Studies of Childhood: A Historical Overview. – American Anthropologist, vol. 109, 2007, №2, 247–260, <http://www.ucpressjournals.com/reprintInfo.asp>.

Periklieva, V. The Cult of Our Lady of Lourdes – Different Levels of Identity Construction of the Bulgarian Catholics from the Town of Rakovski. – In: Contextualizing Changes: Migrations, Shifting Borders and New Identities in Eastern Europe. Sofia, 2015, 257-266.

Pileva, D. Children of Mixed Descent in-between their Parents' Cultures in Bulgaria (Language Acquisition and Religious Affiliation). – In: Sociocultural Dimensions of Childhood. Bankova, P., M. Jennings, E. Tsaneva, A. Le Guennec, V. Periklieva (eds.). Sofia, 2020, 314–325.

Roth, Kl. (Hg.). Feste, Feiern, Rituale im östlichen Europa. Berlin, 2008.

Valtchinova, G. (ed.). Religion and Boundaries. Studies from the Balkans, Eastern Europe and Turkey. Istanbul, 2010.